

Háborús propaganda a hadiüzemekben ^[1]

A magyar munkásság egy része már 1942-ben megismerkedett a szabotőrök és a képek elleni küzdelem fontosságával, az „éberség” jelszavával, az aktuális ellenség rabszolgasorban tartott dolgozóinak sorsával, egyáltalán a munkaidő utáni „fejtágítók” hangulatával. Ezek a kötelező előadások alighanem szokatlanok és kellemetlenek lehetettek a munkásoknak. Az sem kizárt azonban, hogy röpké hat-hét év múlva, békeidőben, egy szombat délutáni Szabad Nép félórán ülve nosztalgiával gondoltak vissza a "Horthy-fasiszták" előadásaira.

Bevezetés

A 20. század világháborúiban a tömegtájékoztatás és propaganda a hadviselés fontos elemévé vált. Gondoljunk csak egyrészt Goebbels vagy a másik oldalon Ilja Ehrenburg tevékenységére, a németeket a hunokkal azonosító brit plakátokra, illetve az amerikai mozikban a japán agresszorok ellen harcoló Donald Kacsára. Nem volt ez másképp a második világháború Magyarországon sem, ahol az ellenforradalmi rendszernek már korábban is az egyik fundamentuma volt a kommunizmus és a Szovjetunió elleni eszmei küzdelem. A filmhíradókon, a rádióműsorokon és plakátokon kívül, a kémelhárítás és hírszerzés mellett a hadipropagandát is szervező VKF-2-nek, vagyis a m. kir. Honvéd Vezérkari Főnökség 2. osztályának közvetlenül is meg kellett szólnia az elsődleges célközönséget: a fronton harcoló honvédeket, illetve - amint arról 1942-ben kelt forrásaink tanúskodnak - a hadiüzemek munkásságát. Erre a célra tájékoztató előadások voltak a legalkalmasabbak.

Az 1939. évi II. törvény (honvédelmi törvény) 107. § értelmében a honvédelmi miniszter - az illetékes szakminiszterrel egyetértésben - már békében hadiüzemmel nyilváníthatott bizonyos, a hadsereg szempontjából fontos termékeket előállító termelő- vagy szolgáltató egységeket. Az érintett gyár (esetleg bánya vagy szerelőműhely) munkássága kétségkívül hátrányosabb helyzetbe került a hadiüzemmel nyilvánítás után: sztrájkjogát elvesztette és laktanyai fegyelem, továbbá katonai büntető bíraskodás hatálya alá került. Fegyveres őrség tartotta fenn a rendet az üzemben, illetve a termelés folyamatosságáért és a személyzet hazafias neveléséért egyaránt felelős hadiüzemi megbízottat neveztek ki a munkások ellenőrzésére. A hadiüzemi megbízott egyik feladata volt a VKF-2 által összeállított előadások ismertetése a dolgozókkal.

A magyar munkásság egy része tehát már 1942-ben megismerkedett a szabotőrök és a képek elleni küzdelem fontosságával, az "éberség" jelszavával, továbbá az aktuális ellenség rabszolgasorban tartott dolgozóinak sorsával, egyáltalán a munkaidő utáni "fejtágítók" hangulatával. Ezek a kötelező előadások alighanem szokatlanok és kellemetlenek lehetettek a munkásoknak. Az sem kizárt azonban, hogy röpké hat-hét év múlva, békeidőben, egy szombat délutáni Szabad Nép félórán ülve nosztalgiával gondoltak vissza a "Horthy-fasiszták" előadásaira. Más szembeötölő különbség is volt az ötvenes évek és a világháborús idők propagandája között: az 1942-ben elhangzottak legfeljebb túlzásokat tartalmaznak, de hazugságot nem...

Források

Hadiüzemi tájékoztató előadások 1.

[52.026/vkf.2.klgs.1942.sz-hoz.](#)

Hadiüzemi tájékoztató előadások

3. sz. előadás MUNKÁSSORS A SZOVJETUNIÓBAN

Jól tudjuk, hogy a Szovjeturalomnak kezdettől fogva világháborúval szembe kellett néznie. Ennek elérésére kellett az óriási fegyverkezés. A hadiipari program megvalósítása csak úgy volt lehetséges, hogy a munkásságot kímélet nélkül agyonhajszolták. A költségeket úgy teremtették elő, hogy a munkássággal és a földművesekkel igen magas adókat fizetettek.

Ebből is láthatjuk, mennyivel előnyösebb a helyzete a mi gyári munkásainknak.

Az orosz nép nehezen törődött bele a szovjeturalomba. Fegyverrel a kezében szállt szembe a hatalom bitorlóival. Az ellenforradalmi mozgalmak 1923. évben értek véget. A példátlan kegyetlenséggel és véresvesztéssel megívott harcokat szörnyű pusztulás követte. Az egész országban éhínség pusztított. Városok, falvak váltak a tűz martalékává. A lakosság nagy része összetakolt kalyibákban keresett menedéket.

A Szovjet a városi romokat eltakarította és helyükbe hatalmas bérkaszárnnyakat emelt. A városi lakosság ide zsúfolódott össze. A sebtében összerótt épületek a tisztaság és közegegészség legemlékezőbb kívánalmainak sem feleltek meg. Egy-egy szobában 2-3 családot zsúfoltak össze.

A Szovjet, hogy a rosszul táplált, példátlan lakásviszonyok által sújtott munkásságot fokozottabb termelésre kényszerítse életbeléptette a Stachanov munka-rendszert. Ez pedig nem más, mint a munkásság erejének végsőig való kiuzsorázása.

A rendszert Stachanov Nikoláj bányamunkásról nevezték el, aki állítólag rendkívüli teljesítménnyel lepte meg feletteseit. Az elfásult orosz tömegek felrázására Sztalin a jámbor Stachanov-ból rendszert csinált. Minden üzemben teljesítmény-versennyel gyötörték a kimerült embereket. Aki pedig nem bírta az iramot, nem kapta meg régi munkabérért. Arra pedig, aki ellenkezni mert, a szakszervezetből való kizárás várt. Ezzel a szerencsétlen munkás elvesztette élelmiszerjegyét, ami pedig egyenlő volt az éhhalállal!

Az üzemekben példátlan szigorúsággal bántak a munkásokkal. A legkisebb késésért egyhavi egyhavi, negyedévi bérelvonással sújtották a vétkeseket. Az igazolatlanul elmaradókra 6 havi börtöntől 5 évig terjedhető fegyház várt, ahonnan alig volt visszatérés.

A kazáni munkásküldöttség tagjait, akik a csökkentett munkaidő bevezetését és a terrorista zászlóaljok eltávolítását követelték, agyonlőtték.

Az asztrakáni sztrájk alkalmával a cseka gépfegyvereinek 2000 munkás esett áldozatul, mert gyülekezési engedélyt kértek. Trockij annakidején kijelentette, "Ezért a követelzésért kíméletlenül meg kellett büntetni őket"

Míg a vörös vezérek termelési biztosok a márványlapokkal borított palotákban dözsöltek a végsőig kihasznál munkásság nyomorgott. A szó nem elég ennek a mérhetetlen süllyedésnek a jellemzésére. A fénykép is csak homályos tükre annak, amit orosz földön láttak honvédeink. Arról a fürtelemről, nyomorról, elfásult közönről közvetlen közelről kell meggyőződni!

A szovjetipari népbiztonság a szövetkezeti áruházak beállításával új eszközt létesített arra, hogy a szerencsétlen munkásembereket még jobban kiuzsorázza. A szövetkezeti áruház tulajdonosa nem más, mint az állam. Az állam a nagykereskedő és egy személyben a munkaadó. Természetesen olyan árakat szabott az áruért, amelyet akart és munkástömegeknek olyan árut adott, amilyen éppen volt.

Az áruház-rendszerben nyilvánult meg az igazi osztályuralom, olyan mértékben, amilyen nincs egész Európában.

Az egyenlőséget hirdető bolsevizmus a lakosságot 3 osztályba sorozta. Az első osztályba tartoznak a népbiztosok, a szövetkezeti és hadiipari vezetők, valamint a Cseka tagjai. A második osztályba tartoznak a tisztviselők, a kommunista párt tagjai és a katonák. Az első osztálybeliek potom áron kapták a legfinomabb külföldi szöveteket, selymeket, élelmiszereket, csemegéket és italokat, a másodosztálybeliek megfelelő áron a közepes tömegcikkeket, a harmadosztálybeliek, a munkásság és a kolhoz földművesek, méregdrágán fizették meg a silány tömegárut. A második osztályba besorozott a felsőbb osztály áruházába be sem léphet! Ez aztán az egyenlőség!

Az orosz munkásság anyagi helyzetét a legjobban jellemzi az, hogy átlagos keresete csak éppen annyira elég, hogy eltengődjön.

Sztalin a kommunista párt XVII. kongresszusán bejelentette, hogy az orosz szakmunkás havi átlagkeresete 287 rubel. Ha ezt a keresetet összehasonlítjuk a beszerzési árakkal a 45 rubeles sapkával, a 140 rubeles pulloverrel, a 600 rubeles csizmával, vagy egy rend ruha 700-1000 rubeles beszerzési árával, fogalmat alkothatunk magunknak az elnyomott orosz munkásság égbekiáltó nyomorúságáról!

Fentiekből az következik, hogy a rabszolgatartó Szovjet csak arra törekszik, hogy a munkásságból kitérítse a legnagyobb munkateljesítményt s ezzel szemben csak annyit adjon, hogy az emberek éhen ne haljanak...

Hadiüzemi tájékoztató előadások 2.

52.026/vkf.2.klgs.-1942.sz-hoz.

Hadiüzemi tájékoztató előadások.

4. sz. előadás

AZ IPARI KÉMKEDÉSRŐL

Napjainkban, - midőn az anyagellátás döntő fontosságú és midőn a háborúból totális háború lett - a kémkedés sem szorítkozik csupán a katonai térrel!

Különös fontosságú lett az ipari kémkedés, melynek célja, hogy hadiiparunk termelőképességének, gyártmányainak adatait megszeresse.

Hadiüzemi munkások!

Legyünk résen!

Honvédségünk fegyvereinek jósága, páncéljainak edzettsége, hadimunkánk zökkenésmentes folyamata nemcsak a gondos, lelkiismeretes munkától függ, hanem éberségunktől is!

Ne fecsegjünk! Az ipari kémek legtöbb értesülésüket a meggondolatlan fecsegőktől szerzik, akik levegőt sem tudnak venni addig, míg jólérsült nagyképűséggel nem fecseghetnek. Vagy az örök elégedetlenkedőktől, akiknek képzeletében a szovjet nyomortanya a földi paradicsom.

De megtudhat az ellenség megbízottja bizalmas adatokat sötét jellemű egyénektől is, akik csak akkor érzik jól magukat, ha nem járnak egyenes úton.

Az ellenséges kém összeköttetést keres olyan gyári alkalmazottakkal, akik kilátásba helyezett jutalom reményében vállalják a munkalassítás, rombolás, zavarteltés szörnyű munkáját. Aki nem engedelmeskedik nekik, azt megfenyegetik. Ha érélyes, becsületes, öntudatos magyar munkással állanak szemben, - aki azonnal jelentést tesz hadiüzemi személyzeti parancsnokának - gyáván meghátrálnak.

Az ipari kém eszközeiben nem válogatós, nem ismeri az érzélgősséget. A csalás, sikkasztás, lopás, betörés, gyilkosság mind csak eszközök az ipari kémkedés céljainak szolgálatában.

Magyar munkás! Jól vigyázz! Ne fecsegj! Ha kíváncsiskodókkal állsz szemben, semmit se árulj el nekik, bármennyire zaklatnak látszólag érdektelen kérdéseikkel. Becsületes munkád, kenyered, családod jövője, otthonod nyugalma függ attól, hogy tudsz-e titkot tartani, vagy sem?

Óvakodj azoktól, akik költséges vásárlásokba, szórakozásokba akarnak beugratni, kerülj a nagyhangú ígéretöket, a cifrázkodó nőket.

Bármit észlelész, látsz és hallasz, kísérd éber figyelemmel.

A tapasztaltakat, hallottakat jelentsd sürgősen, feltűnés nélkül a hadiüzemi személyzeti parancsnokodnak, aki anélkül, hogy felfedné személyedet meg fogja tenni a kellő intézkedéseket.

Nemcsak a haza, nemzet, a nagy család: a hadiüzem, hanem legelső sorban kis családod érdekeit véded! Mi lesz apró gyermekeiddel, akiket féltő gonddal nevelsz! Ha a szabotázs miatt megáll a gyár, nincs munkabér! Ha nincs kereset, szeretteid éhezni, nélkülözni fognak! Ha tehát rendellenes tevékenységet tapasztalsz az üzemben, azonnal tégy jelentést, bármily csekélység legyen is az! Ha látszólag jelentéktelen, de gyanús tünetről nem tudsz megfelelő következtetést levonni, ne töprengj! Ez nem a te feladatod! A látottak és hallottak bejelentése hazáddal és önmagaddal szemben legszentebb kötelességed!

Magyar hadiüzemi munkás! Hazád és családod érdekeit szolgálod, ha tevékeny részt veszel az ipari kémkedés elhárításában!

Hadiüzemi tájékoztató előadások 3.

32.026/vkf.2.klgs.-1942.sz.-hoz.

Hadiüzemi tájékoztató előadás

5.sz.előadás.

A VÖRÖS PROPAGANDA ÉS ANNAK LEKÜZDÉSE.

A bolsevik forradalom, midőn 1917-ben a cári Oroszországban hatalomra jutott, az örökös világbéke eljövételét hirdette és ezzel a hangzatos jelszóval nyerte meg későbbi sötét céljai számára a megszedített tömegeket.

A Szovjetunió és a III. Internacionálé igazi célja azonban más volt a világ forradalmasítása. Ennek a célnak az érdekében kezdettől fogva erős hadsereget szervezett Oroszországban, elősegítette a III. Internacionálé működését, bőségesen támogatta a Központi Végrehajtó Bizottság nemzetközi aknamunkáját. Végrehajtó szerve az Agitprop., amely a középeurópai államok vörös propagandájával foglalkozik.

Zinovjev népbiztos mondta a Komintern V. Kongresszusa alkalmával: "A polgári társadalom, a szocialista árulók és pacifista jelszavak ellen minden eszköz felhasználandó." Az eszköz a terror, az agitáció és a pénz, mely bőven állott rendelkezésre az elkobzott templomi kincsekből, a cári vagyonból és mindennek felett az orosz munkástömegek verejtékéből. Az orosz gyári munkás havi keresetének 20-25%-át a jövedelmi, betegápolási stb. adóra, 15-20%-át propagandacélra kénytelen befizetni. Az előbbi adónemeket könyörtelenül levonják, a propagandacélokra való adakozásra pedig "udvarias" felhívást kap. Jaj neki, ha nem fizet, vagy vonakodik. Azt, aki ellenvetést mer tenni, kényszermunkatáborba hurcolják, onnan pedig nincs visszatérés.

A kommunista Internacionálé alapvető külpolitikai állásfoglalását Lenin a leghívebben adja vissza a következőben: "csak azért kötünk megállapodást a nemzeti államokkal, hogy összeköttetésbe lépve lépünk, megszerezzük a maguk részére a titkos szervezkedés alapfeltételeit." ... "Minden kapitalista állam háborújában részt vesz a Szovjetunió azért, hogy védőszárnya alatt a III. Internacionálé a kapitalista-imperialista háborút bolsevik forradalommal alakíthassa át."

A III. Internacionale központi végrehajtó bizottságának nyíltan bevallott célja:

a hadseregek, karhatalmi szervek,

az állambiztonsági szervek,

a munkás- és földműves osztály, forradalmasítása

a nők,

az ifjúság,

továbbá
hivatásos agitátorok kiképzése,
ezek irányítása,
nemzetközi vörös segélypénztárak létesítése,
rejtett harcegységek létesítése, a nemzeti államokban.
turista és vörös sportszervezetek alapítása,
különböző pártszervezetek és sajtó támogatása

A Központi Végrehajtó bizottság rendelkezésére álló titkárság a nemzetközi propagandát, a sajtó szolgálatot, a hírszerzést, a szervezési munkát végzi és gondoskodik a kiküldött agitátorok és a nemzeti államokban rejtőző vörös harcegységek irányításáról.

Ha a nemzeti államokban befészkelte vörös egységeknek sikerült zavargást, felfordulást kelteniük, következő feladatuk meggátolni azt, hogy az állambiztonsági szervek rendet és nyugalmat teremtsenek. Ha egy nemzeti állam mozgósít, a propagandasejtek feladat az, hogy minden eszközzel, /:megvásárolt sajtó, sztrájkok, üzemi és mezőgazdasági szabotázs, merényletek stb./ megbontsák a fegyelmet és vakrémületet keltsenek.

A forradalmasítás különböző fogaival oly mérvű lázadás előidézésére törekcsenek, hogy a hadrakelt sereg fegyvereit megfordítva, saját hazáját hozza a vörösöknek terítékre! A bolsevizmus szemében az "elnyomott" elszakított" proletárokrét folytatott küzdelem nem szabadságharc, hanem egyszerűen nyeresi esély a vörös viláforradalom számára.

A vörös hadsereg ma is Lenin elméleteiben él, aki az imperialisztikus háborút, mint a szovjetimperializmus legexponáltabb képviselője, kezdetben elvetette, a nemzeti jellegű háborúskodás jogosultságát később taktikai okokból elismerte. A polgárháborút pedig, mint viláforradalmi szempontból nélkülözhetlent, minden rendelkezésre álló eszközzel végigvívandónak és támogatandónak mondotta.

"A Szovjetunió kiinduló pontja, mozgóatója és támasza a viláforradalomnak. A fascista hatalmak között a küszöbön álló háborúban minden állam forradalmi proletariátusa a bolsevizmus oldalára fog állni." Ezt írta a Pravda 1939. szeptember 1-én.

A hadsereget a nemzetköziség szellemében neveljük. Éppen azért a viláforradalom hadserege ez a haderő." - mondotta Sztalin a szovjethadsereg fennállásának 10. évfordulóján.

"Hadseregünk fiatal katonáit a viláforradalom lovagjaivá avatjuk." írja a Pravda 1937. április 28-i száma.

"Nem lehetetlen, hogy kénytelenek leszünk háborút indítani, azzal a céllal, hogy a lehető leggyorsabban megkezdjük nyugaton a forradalom erőinek felszabadítását. Ebben az esetben hadászataunknak szigorúan támadó jellegűnek kell lennie!"

Ezt mondta Gussjew, a bolsevizmus vezető elméleti katonai szakértője.

Semmiféle hatalom sem képes a növekvő viláforradalom feltartóztatására mondja a Leningradskaja Pravda 1938 május 1-i száma.

Erre a hetvenkérésre válasz az Antikomintern! A Nemzeti államok bolsevizmusellenes szövetsége!

1941. november 25. fordulópont a bolsevizmusellenes harc történetében.

Az Antikomintern egyezményt 5 évre meghosszabbították!

II.

A propaganda és a lélekmérgezés nagymesterei szövetségeseik voltak. Az 1914-18-as világháborúban csodás eredményt értek el. De a III. Internacionálé nemzetközi propagandája szervezettségben, találékonyságban még őket is lefőzte.

A központi propaganda titkárságnak s az Agitpropnak Európa minden zugában vannak forradalmasító szervei, melyek a mai sorsdöntő időben felemelt létszámmal dolgoznak. Magyarország és a Balkán államok ellen külön titkos irodát tartanak fenn. Az ellenük irányított propaganda költségei 1930-40-es évek között meghaladták az évi 500-600 000 arany rubelt!

A boldogult Csehszlovákia volt az összekötő kapocs a magyarországi földalatti szervezkedés és a Komintern között. A cseh erkölcsöz hozzátartozott az is, hogy a magyar határhoz közel a Komintern agitátorképző iskolát létesíthetett a cseh hivatalos kormány támogatásával. Az innen beszivárgó agitátorok nemcsak a magyar munkásságot akarták megmételyezni, hanem derék honvéd legénységünkkel is kísérleteztek. Tisztelet a magyar honvédbecsületnek, minden törekvésük kudarcot vallott.

Sőt! - ma az ellenpropaganda és a felvilágosítás munkájának legértékesebb támogatói derék hazatérő honvédeink, akiknek közvetlen közelből volt alkalmuk meggyőződni arról, hogy micsoda feneketlen nyomor az a szovjetparadicsom!

Gondos nemzetnevelő munkával, lelkiismeretes, alapos felvilágosítással tervszerű családvédelemmel, országos jellegű szociális birtok és egészségpolitikai újításokkal, a szabadító szervezet beállításával a legagyafúrtabb bolsevik agitációt is le lehet és le is kell küzdeni!

A magyar munkásnak jól meg kell jegyeznie azt, hogy a bolsevik agitáció mindenüvé igyekszik beférkőzni. Meg akarja zavarni a munkásság lelki nyugalmát, kiegyensúlyozott életét. Céljai elérésére fel akarja használni a hiszékeny tömegeket. Eszközeiben nem válogatós.

Megbízott agitátorok segítségével beférkőzik az üzemekbe. Bizalmi egyéni tagokat toboroznak. Aki nem áll kötélnek, azt bántalmazzák, elrontják munkáját vagy megfenyegetik. Sőt ha pipogya emberrel állanak szemben, még ki is túrják állásából.

Becsületes Jó magyar munkás ne vegyen részt semmiféle földalatti szervezkedésben. Azok a sötétlelkű elemek, akik a mai sorsdöntő időben haza és vallásellenes propagandával akarják megbontani a nemzeti egységet, nem érdemlik meg a bizalmat!

A titkos egyesületek, szemináriumok, összejövetelek, csak azért létesülnek, hogy ide a befolyásolható, félvezetett munkásokat becsődítsék.

A különböző utakon beszivárgó judáspénz és a maszlaloló agitátorok eddig sikert nem tudtak elérni. Titkos beszámolóikon bejelentett hangzatos eredményeik olyan közel állanak az igazsághoz, mint az ellenséges rádióállomások hazugságai.

Tisztelet a magyar munkásságnak, a kommunista agitáció eredménytelen maradt. A szovjetparadicsomról szóló fantasztikus dajkameséket ma már senki sem hiszi el!

A becsületes magyar munkásnak éber figyelemmel kell őrködni, mert a vörös kommunista agitáció a szebb és boldogabb magyar jövőndő megalapozását, a családi fészket, a mindennapi kenyeret veszélyezteti.

Az üzemekben netán megkísérelt nemzetellenes, vagy bolsevik agitációt a becsületes magyar munkásság nem tűrheti meg.

Bármit lát vagy hall, azonnal jelentse esküjéhez híven a hadiüzemi személyzeti parancsnoknak.

Címkek:

[propaganda](#) ^[2]

[világháború](#) ^[3]

[Horthy Miklós](#) ^[4]

[Horthy-rendszer](#) ^[5]

[VKF-2](#) ^[6]

[éberség](#) ^[7]

Kiadás: 4. évfolyam (2004) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/haborus_propaganda_a_hadiuzemekben.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/haborus_propaganda_a_hadiuzemekben.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/propaganda>

- [3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vilagaboru>
- [4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/horthy-miklos>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/horthy-rendszer>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vkf-2>
- [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/eberseg>